

48 וְסִימְנֵיהּ – הסימן שלא תטעה מי משניהם צריך להוסיף ומי להפחית,
 49 לְסִפְרָא בְּצִירָא, תְּנָא תּוֹסְפָאָה' – הסופר כותב את התורה על פי
 50 המסורה בחסרון אותיות, ואף כאן עליו להחסיר עשרים שנה, והתנא
 51 שונה את ההלכות שבתוספתא, ואף כאן עליו להוסיף עשרים שנה.
 52 הגמרא מביאה ברייתא, שגם עליה אמר רב פפא מאמר דומה: תְּנָא
 53 דְּבֵי אֱלֹהִי, שְׁשֶׁת אֱלֹפִים שָׁנָה הָיוּ הָעוֹלָם – העולם קיים, מתוכם
 54 שְׁנֵי אֱלֹפִים ראשונים הם תוהו – שעדיין לא ניתנה התורה ונחשב
 55 העולם כ'תוהו' שאין בו תועלת, שְׁנֵי אֱלֹפִים שאחריהם הם של תורה
 56 בלבד ואינם ראויים עדיין להיות ימות המשיח, וְשְׁנֵי אֱלֹפִים
 57 שאחריהם ראויים להיות ימות המשיח, אבל פְּעֻנוֹתֵינוּ שָׂרְבוּ, יִצְאוּ
 58 מִהֶן מַה יִּצְאוּ מִהֶן – עברו מאלפיים שנה של ימות המשיח כל
 59 אותן שנים שעברו, ועדיין לא בא משיח.
 60 הגמרא מבררת מה כוונת התנא 'שני אלפים תורה'. מבררת הגמרא:
 61 שְׁנֵי אֱלֹפִים תּוֹרָה, מְאִמַּת – ממתי התחיל מנין שנים אלו, אִי נִמְא
 62 מִמֵּתָן תּוֹרָה עַד הַשְּׁתָּא – אם נאמר שהכוונה משעת מתן תורה ועד
 63 מלאת ארבעת אלפים שנה לבריאת העולם, לִכְפֹּא בּוֹלֵי הָאֵי – הרי
 64 לא תמצא מאז ועד עתה אלפיים שנים של תורה. דְּבֵי מְעִינֵית בְּהוּ
 65 – שכאשר תבדוק ותעיין באותן שנים של תוהו שלפני מתן תורה,
 66 תִּרְי אֱלֹפִי [וְפָרְמִי דְּהָאֵי אֱלֹפָא הוּא דְּהוּאֵי – הרי הן שני אלפי
 67 שנים ועוד כמה שנים] ארבע מאות ארבעים ושמונה שנים] מתוך
 68 האלף השלישי. שהרי מתן תורה היה בשנת אלפיים ארבע מאות
 69 ארבעים ושמונה לבריאת העולם. ואם כן אין ממתן תורה ועד סוף
 70 האלף הרביעי, אלא אלף חמש מאות חמשים ושנים שנה בלבד.
 71 מבארת הגמרא: אֵלָא מִנֵּין שְׁנֵי אֱלֹפִים תּוֹרָה מִתְחִיל מִ'אֵת הַנֶּפֶשׁ
 72 אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן' (בראשית יב ה), כשהתחילו אברהם ושרה ללמד תורה
 73 לרבים בהיותם בחרן, וְנִמְרִי – מסורת בידינו, דְּאֲבָרְהָם בְּהָאֵי
 74 שְׁעָתָא פֶּר חֲמִשִּׁין וְתַרְתֵּי הָוָה – שבאותה שעה היה אברהם בן
 75 חמשים ושנים שנה. כְּמָה בְּצִרְן מְדַתְנֵי תְּנָא – כמה שנים היו חסרות
 76 משני אלפים תורה שהוכיר התנא, מוּמָן מִתָּן תּוֹרָה וְעַד סוֹף הָאֵלֶף
 77 הרביעי, הרי אֲרַבְעֵ מֵאָה וְאַרְבַּעִים וְתַמְנֵי שָׁנִין הָוּוּן – ארבע
 78 מאות ארבעים ושמונה שנים היו חסרות, מֵעַתָּה בִּי מְעִינֵית בִּיה –
 79 כשתבדוק ותעיין באותן שנים ש'הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן' כשהיה
 80 אברהם בן חמשים ושנים שנה, וְעַד מֵתָן תּוֹרָה, תִּמְצָא שְׁאֲרַבְעֵ
 81 מֵאָה וְאַרְבַּעִים וְתַמְנֵי שָׁנִין הָוּוּן, ויחד עם אלף חמש מאות
 82 חמשים ושנים שנה שיש ממתן תורה ועד סוף האלף הרביעי, הרי הן
 83 אלפיים שנות תורה.
 84 ועל ברייתא זו אָמַר רַב פָּפָא, אִי מְעִי תְּנָא וְלֹא יָדַע פְּרִמִּיהַ כְּמָה
 85 הָוֵי – אם התנא ששנה ברייתא זו, מסתפק כמה שנים עברו כבר
 86 מהאלפיים שנה של 'ימות המשיח', שידוע רק איזו מאה היא לאלף
 87 הנוכחי, אבל לא את הפרט, כמה שנים הוא עומד בתוך אותה מאה,
 88 לִישְׁוִילֵיהּ לְסִפְרָא כְּמָה כְּתִיב – ישאל את הסופר כמה הוא הפרט
 89 שכותב כעת בשטרות, בתוך המאה הנוכחית למלכות יוון, וְנִמְטְפֵי
 90 עֲלֵיהֶוּ אֲרַבְעִין וְתַמְנֵי – ויוסיף על מספר שנות הפרט עוד ארבעים
 91 ושמונה שנים, וְנִמְטְפַח לֵיהַ לְחַוְמָרִיהַ – וימצא את סכום חשבונו,
 92 כמה הוא הפרט שצריך להוסיף על המאות למנין אלפיים שנות ימות
 93 המשיח. וְסִימְנֵיהּ – הסימן לזכור כמה שנים צריך תנא זה להוסיף,
 94 הוא מה שנאמר אצל ערי הלויים.

1 מְלֻכוֹת פָּרַם, שהתחילה עוד לפני בית המקדש השני, התקיימה
 2 בְּפָנֵי הַבַּיִת הַשֵּׁנִי שְׁלֹשִׁים וְאַרְבַּע שָׁנָה, ובטלה, ומלכו בני יוון.
 3 מְלֻכוֹת יוֹן הַתְּקִימָה בְּפָנֵי הַבַּיִת מֵאָה וְשָׁמוֹנִים שָׁנָה, ובטלה.
 4 מְלֻכוֹת חֲשֵׁמוֹנָאֵי הַתְּקִימָה בְּפָנֵי הַבַּיִת בְּמִשְׁךְ מֵאָה וְשֹׁלֶשׁ שָׁנִים,
 5 ובטלה, ומלך הורדוס. מְלֻכוֹת בֵּית הַיְּהוּדִים הַתְּקִימָה מֵאָה וְשֹׁלֶשׁ
 6 שָׁנִים, ואז נחרב בית המקדש ובטלה מלכות הורדוס. וכל מאורע
 7 שהיה מִכְּפָאן וְאֵילָה, אם אתה צריך לציין את זמנו, כגון הבא למנות
 8 את סדר החכמים ומתי חיו, או לכתוב בשטר חוב מתי נעשה, צֹא
 9 וְחֵשׁוֹב כְּמָה שָׁנִים היה אותו מאורע אַחֵר חוֹרְבַן הַבַּיִת, ותאמר
 10 שהיה המאורע בשנת כך וכך לחורבנו. ומדייקת הגמרא מדברי רבי
 11 יוסי, אֵלָמָּה מֵאֵתָּן וְשִׁית הָוֵי – מוכח שמאז שהתחילה רומי למלוך
 12 על העולם ועד חורבן הבית היו מאתיים ושש שנים, שהרי אמר רב
 13 דימי לעיל (ג) שהרומאים וישראל נטלו יחד את המלכות מיוון,
 14 ובדברי רבי יוסי מבואר שמעת שנטלו בית חשמונאי את המלוכה
 15 ועד חורבן הבית עברו מאתיים ושש שנים, וְאֵת. ו–רבי ישמעאל ברבי
 16 יוסי] אֵמַרְתָּ שֶׁרַק מֵאָה וְשָׁמוֹנִים שָׁנִים הָיוּ מֵעַתַּ שֶׁפִּשְׁטָה מְלֻכוֹת רוֹמִי
 17 על ישראל ועד החורבן, הרי חסרות מן המנין עשרים ושש שנים.
 18 מתרצת הגמרא: אֵלָּא על כרחך לומר שְׁעֲשָׂרִין וְשִׁית שָׁנִין קָמוּ
 19 בְּחִימְנוּתֵיהֶוּ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אִישְׁתַּעְבְּדוּ בְּהוּ – במשך עשרים
 20 ושש השנים הראשונות של מלכותם עמדו הרומאים בהבטחתם
 21 לישראל לחלוק עממה את המלוכה ולא השתעבדו בהם, וְאֵמַרְנוּ
 22 לְהָבֵי לָא קָא חָשִׁיב לָהּוּ – ומשום כך אין רבי ישמעאל ברבי יוסי
 23 מחשיב שנים אלו בכלל השנים 'בְּשִׁשְׁשִׁימָה מְלֻכוֹת הַרְשָׁעָה עַל
 24 יִשְׂרָאֵל'. ומכאן ראייה לדברי רב דימי, שאמר שבשנים הללו לא
 25 השתעבדו הרומאים בישראל.

26 שנינו בברייתא שהבא לציין זמנו של מאורע שהיה אחר חורבן בית
 27 המקדש השני, ימנה את השנים שעברו מאז החורבן. הגמרא מביאה
 28 מאמר של רב פפא בענין זה: אָמַר רַב פָּפָא, אִי מְעִי הָאֵי תְּנָא וְלֹא
 29 יָדַע פְּרִמִּיהַ כְּמָה הָוָה – אם התנא ששנה ברייתא זו, מסתפק איזו שנה
 30 היא כעת, שידוע רק את חשבון מאות השנים לחורבן, אבל לא את
 31 הפרט, כמה שנים הוא עומד בתוך אותה מאה, לִישְׁוִילֵיהּ לְסִפְרָא
 32 כְּמָה כְּתִיב – ישאל את הסופר הכותב גיטין ושטרי מכו, שדרכו
 33 למנות את השנים למלכות יוון, מה הוא הפרט שכותב עתה בשטרות,
 34 בתוך המאה הנוכחית למנין מלכות יוון, וְנִמְטְפֵי עֲלֵיהֶוּ עֲשָׂרִין שָׁנִין
 35 – ויוסיף על מספר שנות הפרט עוד עשרים שנה, וְנִמְטְפַח לֵיהַ
 36 לְחַוְמָרִיהַ – וימצא את סכום חשבונו, כמה הוא כעת הפרט בתוך
 37 המאה שמונה לה למנין שנות החורבן. וְסִימְנֵיהּ – הסימן כדי לזכור
 38 כמה שנים צריך התנא להוסיף, הוא מאמר יעקב ללבן (בראשית לא מא)
 39 וְהָ לִי עֲשָׂרִים שָׁנָה (אנכי) בְּבִיתְךָ, לרמוז, שבהוספת עשרים שנה
 40 תמצא את חשבון השנים לחורבן 'ביתך', בית המקדש. וכמו כן
 41 במקרה ההפוך, אִי מְעִי סִפְרָא – אם הסופר מסתפק איזו שנה היא
 42 כעת, שידוע רק את חשבון מאות השנים למלכות יוון, אבל לא את
 43 הפרט, כמה שנים הוא עומד בתוך אותה מאה, נְשִׁילֵיהַ לְתַנָּא כְּמָה
 44 חָשִׁיב – ישאל את התנא כמה הוא הפרט עתה לפי חשבונו לחורבן
 45 הבית, וְנִבְצָר מִיְנֵיהֶוּ עֲשָׂרִין שָׁנִין – ויפחית ממספר שנות הפרט
 46 עשרים שנה, וְנִמְטְפַח לֵיהַ לְחַוְמָרִיהַ – וימצא את סכום חשבונו, כמה
 47 הוא כעת הפרט בתוך המאה שמונה לה למנין שנות מלכות יוון.

23 מן החשבון, וידע כמה שני בשבוע – וידע לפי המספר שנתר בידו
 24 באיזו שנה בתוך השמיטה הוא עומד. וסימניו שצריך להפחית
 25 שנתים מכל מאה, הוא לשון הכתוב בדברי יוסף לאחיו (בראשית מה ו)
 26 'כי זה שנתיים הרעב בקרב הארץ' וגו'.
 27 לעיל (טו) הביאה הגמרא תנא דבי אליהו בענין ימות המשיח. הגמרא
 28 מביאה מאמר נוסף בענין זה: אמר רבי חנינא, אחר ארבע מאות
 29 שנים לחורבן תבית השני, אף אם יאמר לך אדם קח שדה זו
 30 שבחוץ לארץ שהיא שנה אלה דינרים ושלם לי עליה בדינר אחר,
 31 לא תקח את השדה ממנו. כי בזמן ההוא יגיע קץ הגלות ותשוב
 32 לנחלת אבותיך שבארץ ישראל, וחבל שתפסיד את הדינר.
 33 הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: במתניתא תנא, אחר ארבעת
 34 אלפים ומאתים ושלשים ואחת שנה לבריאת העולם, אם יאמר
 35 לך אדם קח לך שדה זו שבחוץ לארץ שהיא שנה אלה דינרים
 36 ושלם עליה בדינר אחר, אל תקח את השדה. כי בזמן ההוא יגיע
 37 קץ הגלות ותשוב לארץ ישראל.
 38 מבררת הגמרא: מאי בינייהו – מה הוא הפרש השנים בין הזמן
 39 שציננה הברייתא לבין הזמן שצינן רבי חנינא. משיבה הגמרא: איכא
 40 בינייהו תלת שנין, דמתניתא טפיא תלת שני – שהברייתא מוסיפה
 41 שלש שנים על הזמן שאמר רבי חנינא, ולדעתה תהיה הגאולה אחר
 42 ארבע מאות ושלש שנים לחורבן הבית.
 43 הגמרא מבארת מעשה בענין כתיבת מספר השנים בשטרות: ההוא
 44 שטר – מעשה בשטר חוב אחד, דהוה כתיב ביה

1 'ארבעים ושמונה עיר' (במדבר לה ז). ואי קעי ספרא – ובמקרה
 2 ההפוך, שהסופר מסתפק איזו שנה היא כעת, שיודע רק את חשבון
 3 מאות השנים למלכות יון, אבל לא את הפרט, כמה שנים הוא עומד
 4 בתוך אותה מאה, נשייליה לתנא כמה קתני – ישאל את התנא כמה
 5 הוא הפרט שמוכיר עתה לבריאת העולם, ויבצר מינייהו – ויפחית
 6 ממספר שנות הפרט ארבעים ושמונה שנים, ומשכח ליה לחומריה
 7 – וימצא את סכום חשבונו, כמה הוא כעת הפרט בתוך המאה שמונה
 8 לה למנין שנות מלכות יון. וסימניו ספרא בצירא, תנא תוספאה.
 9 אמר רב הונא ברבי יהושע, האי מאן דלא ידע כמה שני
 10 בשבוע עומד – מי שאינו יודע כמה בתוך השמיטה הוא
 11 עומד, והרי צריך לדעת מתי תהיה שנת השמיטה, ניטפי חד שתא
 12 – יוסיף שנה אחת על מספר השנים שמונה לחורבן בית המקדש
 13 השני, ונחשוב פללי ביזולי – ויחשיב כל מאה שנים כאילו הן שני
 14 יובלות ויפחית את כל המאות מן החשבון, ופרימי בשבועי – ואם
 15 נותרו שנים שהן פחות ממאה יחשב כמה שביעות שלמות יש בהן
 16 ויפחית את כל השנים ההן מן החשבון, וישארו בידו רק השנים שהן
 17 פחות מכדי שמיטה שלמה, ונשקל במאה הרי ונשרי אפרטי –
 18 וכנגד כל מאה שנים שהיו בידו בתחילה יקח שתי שנים וכיון
 19 שהחשיב כל מאה כשני יובלות ולפי האמת אין בין יובל ליובל אלא
 20 ארבעים ותשע שנים בלבד, ויצרף אותן אל השנים ההן שנתורתו
 21 בידו, שהיו פחות מכדי שמיטה שלמה, ונחשבוניהו לפרימי בשבועי
 22 – ואחרי שיצרפן יחשב כמה שביעות שלמות יש בהן ויפחית גם אותן

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום ראשון עמ' ב

30 אלעזר בן שמוע. ורב אוןא מוסיף שסמך עמהם אף את רבי
 31 נחמיה. בין שהפירו בהם האויבים שהם עוסקים בסמיכה, אמר
 32 להם רבי יהודה בן בבא לתלמידיו, בני, רוצו והימלטו מהם. אמרו
 33 לו תלמידיו, רבי, ואתה מה תהא עליך, הרי אתה זקן ואינך יכול
 34 לברוח. אמר להם, הריני מוטל לפניכם כאבן שאין לה הופכין –
 35 כאבן דוממת שאין מי שיהפכה. אמרו, לא זו משם האויבים עד
 36 שנעצו לגופו של רבי יהודה בן בבא שלש מאות לולניאות –
 37 חניתות של ברזל, ועשאוהו לגופו מנוקב ככברה – נפחו. ומבואר
 38 מדברי רב שדיני קנסות נוהגים גם לאחר חורבן בית המקדש שהרי
 39 התכמים הנזכרים היו אחר החורבן, ואם כן אין לומר שלצורך כך
 40 גלתה סנהדרין ממקומה.
 41 מכח קושיא זו אומרת הגמרא טעם אחר מדוע עברה הסנהדרין
 42 מלשכת הגזית לחנות: אמר רב נחמן בר יצחק, לא תימא – אל
 43 תאמר שאחרי שגלתה הסנהדרין מלשכת הגזית לא דנו דיני קנסות,
 44 אלא שלא דנו דיני נפשות. ומאי טעמא שלא רצו לדון דיני נפשות,
 45 בין דחזו דנפשיהו להו רוצחין – מפני שראו שנתרבו הרוצחים בדור
 46 ההוא, ולא יכלי למידן – ולא יספיקו לדון את כולם, אמרו חכמי
 47 הסנהדרין, מוטב נגלי – נלך בגלותו ממקום למקום, בי תיבי דלא
 48 לתייבו – כדי שלא יתחייבו הרוצחים מיתה. ומהיכן למדנו שאי
 49 אפשר לדון דיני נפשות אלא כשהסנהדרין בלשכת הגזית, דבתיב
 50 בדיני נפשות (דברים טו ט) ועשרת על פי הדבר אשר יגידו לך מן
 51 המקום שהוא אשר יבחר ה', קולמו שהמקום המיוחד לסנהדרין
 52 בבית המקדש הוא הגזית, שיהא בכוחם לחייב דיני נפשות, ואם אינם
 53 במקום ההוא אינם יכולים לדונו.
 54 הגמרא חותרת לדון בדבר הראשון שאמר רבי ישמעאל ברבי יוסי,
 55 שמלכות רומי הרשעה שלטה על ישראל מאה ושמונים שנה קודם
 56 שנחרב בית המקדש השני. מקשה הגמרא: מאה ושמונים ותו לא –
 57 וכי רק מאה ושמונים שנה היו ישראל תחת שלטון מלכות רומי
 58 הרשעה, והתני בברייתא, רבי יוסי (ברבי) [אמר],

1 השני, גלתה סנהדרין גדולה ממקומה המיוחד לה בלשכת הגזית
 2 שבבית המקדש, וישבה לה במקום הנקרא 'חנות', שהיה בהר הבית
 3 מחוץ לבית המקדש.
 4 מבררת הגמרא: למאי הלכתא – לאיזה צורך גלתה הסנהדרין
 5 ממקומה הראשון. משיבה הגמרא: אמר רב יצחק בר אבדימי,
 6 לומר שלא דנו דיני קנסות, כגון קנס שמשלם האונס והמפתה לאבי
 7 הנערה, וקנס שמשלם מי ששורו הרג עבד, לאדונו. ומאחר שלא
 8 ישבו בלשכת הגזית, לא יכלו לדון דיני קנסות.
 9 מקשה הגמרא: דיני קנסות סלקא דעתך – וכי תעלה על דעתך
 10 שגלתה הסנהדרין מלשכת הגזית כדי שלא תוכל לדון דיני קנסות,
 11 והאמר רב יהודה, אמר רב, כרם – אבל – ובור אותו האיש לטוב,
 12 ורבי יהודה בן פבא שמו, שאמלא – שאם לאו הוא, נשתכחו דיני
 13 קנסות מישראל.
 14 הגמרא מפסיקה את דברי רב ושואלת: מדוע נשתכחו, הרי ניתן
 15 לגרסינהו – לחזור עליהם ולשננם. מבארת הגמרא: אלא כוונת רב
 16 שאלמלא רבי יהודה בן בבא פטלו דיני קנסות מישראל, מאחר
 17 שלא היו חכמים שנסמכו, וחכם שאינו סמוך אינו רשאי לדון דיני
 18 קנסות.
 19 מביאה הגמרא את המשך דברי רב, מדוע אלמלא רבי יהודה בן בבא
 20 בטלו דיני קנסות מישראל: לפי שגזרה מלכות רומי הרשעה גזרה על
 21 ישראל, שכל חכם הסומך אחרים, יהרג, וכל הנסמך יהרג, ועיר
 22 שסומכין בה תחרב, ותחום שסומכין בו יעקר – אם תהיה הסמיכה
 23 מחוץ לעיר בתוך תחום אלפיים אמה ממנה, יעקרו את כל תחומה
 24 סביב. מה עשה רבי יהודה בן פבא, הלך וישב בין שני הרים
 25 גדולים, שקשה לעוקרם, ובין שתי עיירות גדולות ולא בתוך העיר,
 26 כדי שאם יודע הדבר לא יחריבו את העיר, וישב בין שני תחומי
 27 שפת של שתי עיירות, כדי שכל אחת מהן תוכל לטעון שלא היה זה
 28 בתחומה, והיה זה בין העיר אושא לשפרעם. וקמף שם חמשה
 29 זקנים, ואלו הם, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי